

himself performs the action.

2) The teacher says the command as both the teacher and the students then perform the action.

3) The teacher says the command but only students perform the action

4) The teacher tells one student at a time to do commands

5) The roles of teacher and student are reversed. Students give commands to teacher and to other students.

6) The teacher and student allow for command expansion or produces new sentences [1, p. 21].

Conclusions and prospects for further researches of direction: We analysed several methods and approaches and now can advise such method as: Communicative Approach for Ukrainian teachers, professors and instructors or combine different methods. Communicative Approach is used to teach not only to write or to speak, but both writing and speaking. If instructors have already used these methods, this advice will be useful for those teachers and professors who has not used such methods in their practice. In our future works we are going to present communicative exercises, which will help pupils and students to study language. Such themes will be presented as «Article», «Present Simple», «Present Continuous» and so on.

BIBLIOGRAPHY

1. Asher J. C. Learning Another Language Through Actions. San Jose, California: Accu Print, 1979. – 128 p.
2. Finochiaro M. & Brumfit C. The Functional–Notional Approach. – New York, NY: Oxford University Press, 1983. – 116 p.
3. <http://moramodules.com/ALMMMethods.htm>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЖУКОВА Олександра Миколаївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри лінгводидактики та іноземних мов Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: колористика в творах українських та іноземних письменників, методика викладання англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZHUKOVA Olexandra Mykolayivna – Ph. D., senior lecturer Department of Linguodidactics and Foreign Languages Centralukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of research interests: colours in the works of Ukrainian and foreign writers, methods of teaching English language.

УДК 37 (09) (477)

КЛИМЕНКО Юлія Анатоліївна –

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
e-mail: klymenkoudpu@gmail.com

**ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ЕСПЕРАНТО-РУХУ В УКРАЇНІ
(20-ті – ПОЧАТОК 30-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ)**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Есперанто-рух – це об'єднана спільністю цілей, духовною і матеріальною культурою група (поділена за місцем розташування і за регіонами), яка спілкується міжнародною мовою есперанто. Цим вона створює свою культурну єдність, свої норми, цінності, критерії; Есперанто-рух – це масовий суб'єкт соціокультурного життя, члени якого об'єднані прагненням до здійснення спільних цілей і програм [4]. Своєю багаторічною історією есперанто – і як

мова, і як рух її прихильників – підтвердив право претендувати на роль соціально-культурного феномену, універсального засобу міжкультурного діалогу і людського взаєморозуміння в загальносвітовому масштабі. Есперанто (есп. *esperanto* – «що сподівається») – міжнародна мова, створена польським лікарем і поліглотом Людовиком Лазарем Заменгофом в 1887 р. на основі поширених європейських мов, інтернаціональної лексики. Вживається, що есперанто в міжнародному спілкуванні, має

на меті створення прямих і рівних можливостей для кожної людини в міжнародних відносинах.

Один з основних напрямів розвитку вітчизняного есперанто-руху у 20-х – на початку 30-х років ХХ століття – освітньо-просвітницька діяльність серед різних верств населення. На окремих етапах розвитку досліджуваного феномену мета освітньо-просвітницької діяльності есперантистів залежно від суспільно-політичної ситуації змінювалася – від популяризації мови есперанто на перших етапах (дорадянський період) до практичного використання есперанто як засобу «класової боротьби» та інтернаціонального міжнародного спілкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Есперанто-рух як соціально-культурний, інтерлінгвістичний феномен досліджували Є. Бокарев, Ю. Дмитрієвська-Нільсон, Д. Власов, Б. Колжера, О. Королевич, С. Кузнецов, Д. Лук'янець, Г. Махорін, А. Мельников та ін. Проте слід зазначити, що більшість наукових праць тільки побічно стосуються досліджуваної теми, мають фрагментарний характер, вимагають усебічного аналізу, перевірки і зіставлення фактів, об'єктивного і неупередженого висвітлення.

Мета статті – схарактеризувати освітньо-просвітницький напрям розвитку есперанто-руху в Україні у 20-х – на початку 30-х років ХХ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як свідчить аналіз джерел, до 1903 р. влада не дозволяла активістам есперанто-руху організовувати есперантські курси. Ця заборона поширювалася, зокрема, на товариство «Espero», однією з функцій якого згідно із затвердженим міністром внутрішніх справ статутом було проведення таких занять. Так, у лютому 1899 року його голова Ф. Каналашій-Лефлер отримав відмову від попечителя Санкт-Петербурзького навчального округу М. Капустіна в справі влаштування читань публічних доповідей і «курсів мови «есперанто» в наданому товаристві «Есперо» приміщенні Імператорського Російського технічного товариства». Окружний інспектор О. Мохначов не бажав сприяти поширенню таких дивних і непотрібних знань, як знання мови, складеної кількома особами.

Однак у тому ж році столичним есперантистам усе ж таки вдалося отримати дозвіл на проведення лекцій про проект Л. Заменгофа: вони відбулися в стінах юридичного факультету Санкт-Петербурзького університету. Перші ж у

Росії курси есперанто проходили в 1903 р. в приміщенні Імператорського Російського географічного товариства.

До виходу Височайшого маніфесту від 17 жовтня 1905 р., Тимчасових правил про періодичні видання від 24 листопада 1905 р., Тимчасових правил про збори від 4 березня 1906 р. та інших указів, які внесли зміни в законодавство, така діяльність есперантистів була або неможлива, або ускладнена. Так, до революції для проведення лекцій та навчальних курсів було необхідно отримувати дозвіл від градоначальника і попечителя навчального округу, а з березня 1906 р. охочі влаштувати публічні збори мали лише письмово повідомити про це начальника місцевої поліції.

Для збільшення попиту на досить специфічну продукцію. У 1910 р. відомий есперантист О. Сахаров офіційно заснував навчальний заклад – «Московський інститут есперанто», який видавав дипломи про проходження початкового і вищого рівня мовних курсів.

Після суспільно-політичних змін 1917–1920 років близько 100 об'єднань і гуртків, звільнені від поліцейського нагляду і царської цензури, натхненні ідеєю встановлення братерства між усіма народами за допомогою есперанто, розвернули активну пропагандистську і навчальну діяльність. Есперанто почали викладати не лише в клубах і гуртках, а й у деяких навчальних закладах. Так, наприклад, уже в 1917 р. у Вищому артилерійському училищі вивчати нейтральну міжнародну мову почали 213 осіб [4].

В основному мову вивчали добровільно, але були випадки, коли її викладали за наказом зверху. Так, у 20-х роках ХХ ст. обов'язково вивчали есперанто в Червоній Армії. Про один із епізодів такого навчання дізнаємося зі спогадів колишнього викладача есперанто в армії. За його словами, в 1921 р. наказом по армії, до якої входила 25-а дивізія, увесь особовий склад вивчав есперанто. Мета оволодіння міжнародною мовою – «полегшення червоноармійцям можливого контакту з іншомовними однодумцями в разі повстання пролетаріату в європейських країнах». Навчання тривало два роки, дві години в тиждень. Червоноармійці охоче вивчали мову [4, с. 137].

Про настрої, що панували в країні в ті роки, свідчить афіша, видана в Москві в 1919 р. Будинком есперанто. Афіша повідомляла про те, що перша умова прогресу людства – «звільнення пролетаріату від гніту буржуазії – здійснилася завдяки Жовтневій революції», а друга – «спільна мова – буде реалізована

шляхом загального навчання мові есперанто» [4, с. 137–138].

Аргументи на користь міжнародної мови як «могутньої зброї, що допомагає звільненню робітничого класу» сприяли створенню при шкільному відділі Наркомосвіти РРФСР у січні 1919 року спеціальної комісії з міжнародної мови. Після всебічного наукового дослідження питання комісія визнала за необхідність уведення есперанто в усіх школах РРФСР («Известия ВЦИК від 11 квітня 1919 р., Ч. 73») [3, с. 12].

Перша постанова про введення есперанто в усіх установах УСРР була прийнята в грудні 1920 р. на засіданні Укрголовпрофосвіти.

Наступним кроком для поширення есперанто-ідей стало прийняття в 1920 р. організаційним комітетом есперантської секції 3-го Комуністичного інтернаціоналу Декларації про міжнародну мову. У документі йшлося про те, що «...міжнародна мова – є потреба, є висновок міжнародного руху пролетаріату... Ні одна національна мова, що існує або існувала, утворена в процесі відокремлення й диференціації господарських відношень, не може стати міжнародною... Тенденція розвитку мов визначає форму й конструкцію можливої міжнародної мови, як: а) штучної, б) логічно побудованої, в) простої й доступної масам, г) гнучкої й здатної до докладної передачі національної мови і д) здатної до еволюції й відображення всіх потреб сучасної культури. Такою мовою, що відповідає всім названим вимогам, є штучна міжнародна мова есперанто, яка показала себе дійсно життєздатною, за час свого існування яскраво довела свою придатність і завоювала величезну кількість прихильників у всьому світі...» [3, с. 12].

У травні 1920 р. під впливом громадської думки Народний комісаріат освіти дозволив викладати есперанто в загальноосвітніх школах як факультативний предмет разом з іноземними мовами – французькою, німецькою й англійською [4].

З розвитком есперанто-руху однією з актуальних проблем стала підготовка кадрів есперантистів та удосконалення навчально-педагогічної есперанто-діяльності. Про це, зокрема, зазначалося в постанові Першого з'їзду СЕРК про невідкладну «організацію навчальної справи», оскільки «...у своєчасному та правильному вирішенні її – запорука успіху есперантського руху по всій території Союзу» [2, с. 1].

Прикладом успішного розв'язування названого питання став створений у Німеччині Державний інститут есперанто,

який проводив «значну та плідну педагогічну роботу». Відповідно на з'їзді було прийнято рішення про створення подібного начального закладу в Москві. Як зазначалося вище, у дорадянський період уже був досвід подібної діяльності навчального закладу «Московський інститут есперанто» (1910), який видавав дипломи про проходження початкового і вищого рівня мовних курсів.

Це питання стало предметом обговорення на засіданні спеціальної комісії (30 грудня 1923 р.). Однак після його всебічного вивчення комісія прийшла до висновку, що здійснити організацію Інституту в тогочасних умовах не можна було. Тому, зважаючи на гостру потребу в організованому центрі навчально-педагогічної есперанто-роботи, було прийняте компромісне рішення – створити Інструкторську секцію Союзу есперантистів радянських країн (СЕРК), яка, з одного боку, повинна взяти на себе всю організаційно-педагогічну роботу, з іншого – здійснювати підготовчу роботу зі створення Центрального інституту есперанто [2, с. 1]. На чолі Секції було призначено виконавчий комітет у складі А. Іодко, О. Сахарова, С. Шабаріна.

Вирішення основних завдань інструкторської секції СЕРК базувалося на регіональному («місцевому») підході: «Місця повинні жити свій центр, давати матеріали, статистичні дані, спостереження, практичні думки, які центр буде накопичувати, обробляти, зводити і так мати реальне відображення місцевої роботи в масштабі всієї країни. Усі спостереження, висновки, міркування і практично цікаві матеріали згодом повернуться на місця в обробленому вигляді і будуть служити розвитку навчальної справи» [2, с. 2].

Програма діяльності інструкторської секції СЕРК передбачала такі завдання:

- «1) реєстрація осіб, здатних викладати мову есперанто та забезпечення їх посвідченнями на право ведення курсів підготовки есперантсько-педагогічних кадрів;
- 2) облік курсів мови есперанто, що проводяться на території СРСР;
- 3) загальне керівництво навчальною роботою на місцях;
- 4) вироблення програм елементарних, підвищених і спеціальних курсів мови есперанто та методичних посібників для викладання мови;
- 5) збір та обробка усіляких матеріалів, що стосуються есперантської навчально-педагогічної роботи на території СРСР;
- 6) збір матеріалів для створення підручників, хрестоматій, словників та інших навчальних посібників; об'єднання та

спрямування діяльності в цій сфері окремих осіб, перегляд та дозвіл на друк підготовлених навчальних посібників;

7) підготовка організації Центрального інституту есперанто» [5, с. 4].

У 1924 р. відповідно до постанови Наукпедкому Головоцвику «міжнародна мова есперанто дозволена до вжитку в установах соцвику, як факультативний (не обов'язковий предмет) (постанова за підписом голови Соцвику І. Соколянського, 9.09.1924 р.) [3, с. 19].

Рішення «визнати бажаним уведення есперанто в школах соціально-економічної вертикалі як факультативний предмет» було прийняте відповідно до постанови пленуму методкому Головопрофосвіти від 8 листопада 1924 р. [3].

Серед інших профорганізацій ВУРПС рекомендував повсюдну організацію в робітничих клубах гуртків есперантистів та вказав на необхідність створення при окрпрофрадах есперанто-консультацій для планового керівництва справою міжнародного зв'язку на місцях.

Політосвітвідділ ЦК ВЛКСМ також звернувся з циркуляром від 3 березня 1926 р. до всіх губкомів комсомольських осередків, у якому зауважив на порядок організації та ведення есперанто-курсів для молоді. Як наслідок – у багатьох містах країни, у тому числі і в УСРР, організовано держкурси есперанто для робітників [1, с. 20]. З відповідними зверненнями до комсомольців УСРР звернувся ЦК ЛКСМУ.

Упродовж 1927–1929 рр. есперанто викладали в майже 80 школах 24 міст СРСР як факультативний курс. Згідно з рішеннями місцевих відділів народної освіти як обов'язкова дисципліна есперанто ввели в багатьох школах і педагогічних технікумах, зокрема в Кременчуці та Кривому Розі. З метою полегшення вивчення іноземних мов Харківським відділом народної освіти було прийняте рішення в 1930–1931 навчальному році включити есперанто в навчальні плани всіх шкіл [1].

Ці та інші документи один за одним проголошували аргументи на користь введення мови есперанто в школу з метою якнайшвидшого її поширення.

У передмові до видання за підписом очільника Окружної партійної школи І. Харченка (серпень 1926 р., Кременчук) «Есперанто – в українську школу» зазначалося: «Книжка т. Ізгура «Всесвітня мова есперанто й школа» складена автором (відомим есперантистом) на допомогу нашій радянській школі як учительству, так і школярам для ознайомлення з ідеями

есперантизму та самою міжнародною мовою.

Треба сказати правду, що серед широких робітничо-селянських (особливо селянських) мас мова есперанто дуже мало відома.

У нашу історичну добу, добу відродження й буйного розвитку національних культур та інтернаціонального тяжіння трудових мас кожний засіб, що сприяє інтернаціональному вихованню, а особливо міжнародна мова, – повинні бути в полі зору наших політосвітніх та культурних робітників, а вчительства особливо.

Політико-культурне значення міжнародної мови есперанто – необмежене.

Учительство і студенти педтехнікумів та інститутів Народної освіти повинні, насамперед оволодіти цим знаряддям, щоб нести в робітничо-селянські маси через школи, гуртки при сільбуддах та хатах-читальнях знання мови, що сприяє інтернаціональному вихованню та знищенню меж між різними народами» [3, с. 4].

У брошурі І. Ізгура «Всесвітня мова есперанто й школа» (1926) висвітлено причини необхідності вивчення мови есперанто в школах; акцентовано на педагогічному та виховному значенні есперанто; наведено статистичні дані про поширення есперанто у світі, навчальні та літературні есперанто-видання; значення есперанто для міжнародного пролетаріату не як мети, а як «...засобу для досягнення своєї мети – кращого зв'язку і єднання світового пролетаріату»; подано текст маніфесту Міжнародної конференції про введення есперанто в школах (Женева – 18 квітня 1922 р.); запропоновано повну граматику міжнародної мови есперанто та перелік навчальної літератури для вивчення міжнародної мови [3].

Необхідність вивчення мови есперанто та введення її до шкільних навчальних програм, на думку І. Ізгура, зумовлена тим, що пролетаріат не зможе швидко вивчити іншу іноземну («чужоземну») мову, це «...тягне за собою витрату великих грошей, яких пролетаріат не має», а «... всі національні (чужоземні) мови надзвичайно складні для вивчення» [3, с. 5–6].

Підсумовуючи думки про значення есперанто-руху загалом та його роль в освітньому процесі, І. Ізгур зазначав: «Революційне вчительство України при допомозі широких робітничих і селянських мас республіки, без сумніву, прийметься всією важливістю цього завдання й не відстане від учительства всього світу, приєднавшись до його закликів ввести викладання есперанто для пролетаріату,

впроваджуючи в життя його скрізь, де тільки буде можливість» [3, с. 13].

Цю ідею підтримували і періодичні видання. Зокрема, в одному з номерів журналу «Шлях освіти» зазначалося: «Вивчати міжнародну мову треба не лише у трудових школах, але й по всіх інших навчальних закладах, насамперед, в інститутах Народної освіти, навчати доросле населення мови в клубах, народних будинках, сільбудах та ін., шляхом організації в цих установах гуртків вивчення її, головне, практичного використання міжнародної мови» [3, с. 13].

Пошуки вітчизняних освітян шляхів розвитку есперанто відбувалися в контексті світових подій. Так, педагоги 28-и країн (Австрії, Албанії, Бельгії, Болгарії, Великобританії, Угорщини, Німеччини (включаючи Саксонію та Брауншвейг), Голландії, Греції, Грузії, Данії, Єгипту, Італії, Китаю, Персії, Польщі, Румунії, Росії, України, Фінляндії, Франції, Чехо-Словаччини, Чилі, Швеції, Швейцарії та Японії) 18–21 квітня 1922 р. скликали в Женеві Всесвітню конференцію для розв'язання питання про введення міжнародної мови есперанто в школах. На конференції було прийнято резолюцію про необхідність введення есперанто в усіх школах світу. Також було підготовлено та випущено маніфест до вчителів усього світу [3].

Сучасники-есперантисти, теоретики та практики з метою популяризації міжнародної мови постійно підкреслювали педагогічне значення есперанто не лише як засобу міжнародного спілкування та взаєморозуміння народів, а й як своєрідного соціокультурного та соціально-педагогічного феномену. З Декларацією про цінність есперанто в навчально-виховній справі виступили англійські вчені, педагоги з Лондона, Ліверпуля, Манчестера та інших міст: «Ми палко підтримуємо роботу, яка проводиться за впровадження есперанто як офіційного предмета вивчення в школах усього освіти і сміливе її використання» [6, с. 88].

Міжнародна мова стала засобом обміну педагогічним досвідом вітчизняних учителів-есперантистів із зарубіжними колегами на міжнародних педагогічних форумах, конгресах і т.п.

У 20–30-х роках прогресивні освітяни різних країн мали свою організацію – Інтернаціонал працівників освіти (ІПО), що діяв із 1920 р. до 1939 р. Саме це об'єднання в довоєнні роки реалізовувало міжнародні педагогічні зв'язки в трьох головних

напрямах: безпосередніх контактах, публікаціях і педагогічних впливах.

Крім офіційних видань, рядові члени ІПО з власної ініціативи створювали додаткові видання, у яких пропагували ідеї інтернаціональної демократичної педагогіки. Так, у 1923 р. спочатку в невеликому французькому містечку Сассело пар Баквіль (Sasselot par Bacqueville), а потім у Парижі почав виходити невеликий (10–12 сторінок) журнал на есперанто «Novaj Tempoj» («Нові часи»), який згодом став називатися «Internacia pedagogio revuo» («Міжнародний педагогічний журнал»). Він об'єднав педагогічний авангард багатьох країн – людей, що прагнули створити науку про демократичне виховання підростаючого покоління. На його сторінках, поряд з оригінальними статтями, друкували уривки з творів, що належали авторитетам у галузі педагогіки, широко висвітлювали міжнародне педагогічне життя та проблеми профспілкового вчительського руху.

Для популяризації зарубіжного досвіду, що став предметом обговорення на Міжнародному конгресі інтернаціональних працівників освіти (на якому діяла і секція есперантистів-просвітників), перед радянськими есперантистами-просвітниками стояло завдання «...розвинути масову роботу серед педколективів про задачі конгресу, організувати міжробзв'язок колективів, організувати отримання матеріалів з-за кордону про становище учительства в капіталістичних країнах і на їх основі проводити бесіди, влаштовувати виставки, куточки і т.п. З іншого боку, потрібно більше надсилати закордонному вчителю листи, насичені фактами про становище і роботу радянського вчительства і школи» [7, с. 88].

Як свідчить аналіз тогочасної практики, серед основних причин вивчення міжнародної мови та її впровадження в шкільні програми – підготовка високоякісних есперанто-кадрів та міжнародне листування мовою есперанто з метою посилення інтернаціональних зв'язків. А «життєвість будь-якого явища визначається його масовістю». Тому «серйозні, чуйні есперантисти та прихильники міжнародної мови» розуміли, що масове використання міжнародної мови можливе тільки шляхом впровадження його в школи потрібно формувати смак до розширення світогляду школярів, звичку до інтернаціональних зв'язків та міжнародної мови зі шкільної лави.

Відповідно до основного завдання вивчення есперанто в школах супроводжувалося серйозною, спланованою

роботою з міжробзв'язку. З інформації, яку містить тогочасна періодика, дізнаємося про значні успіхи та досвід і про недоліки в його реалізації.

Наприклад, за 5 років осередок юних есперантистів єврейської середньої школи м. Гомель провів таку роботу з есперанто-міжробзв'язку: «...надіслав більше 3 тисяч листів за кордон, більше 2 тисяч отримав з-за кордону. Школа веде листування з 29 країнами. Багато листів юних есперантистів були надруковані в зарубіжних робітничих періодичних виданнях. На базі листування осередок розгорнув у школі велику інтернаціонально-виховну роботу. Осередок перемістив свою роботу на завод. Матеріали листування школярів поміщають у єврейській газеті «Юнгер Ленинец», у білоруській піонерській газеті...» [6, с. 17]. За п'ять років з маленького шкільного гуртка есперантистів виріс осередок, до складу якого входили понад 300 юних друзів міжробзв'язку, 30 учителів та 100 батьків. За активну роботу осередок отримав як премію есперантську бібліотеку.

Есперанто-рух та мова есперанто поширювалися швидкими темпами. Уже в 1920 р. у 800 містах світу нараховувалося близько 2000 організацій і товариств. Цікаві статистичні дані знаходимо в доповідях делегатів Всесвітньої педагогічної конференції (Женева, 18–21 квітня 1922 р.): «Так, наприклад, до складу німецької есперантської спілки входить 285 організацій. Німецька робітничая есперантська спілка об'єднує 90 організацій. Есперантські курси за рік проходять близько 80 000 осіб. У 1921 році було організовано 1600 курсів. Вивчення есперанто в школах: народних, середніх, шести- й дев'ятирічних нового типу, технічних, торговельних, у вищих школах, в установах для сліпих, у приватних школах – проводилось ще до кінця 1922 р. в 171 місті. На початку 1925 р. в одному тільки м. Магдебурзі есперанто вивчали 1200 дітей» [3, с. 9].

Короткі відомості про стан упровадження есперанто в навчальних закладах інших країн світу: «У Чехо-Словаччині – есперанто викладали в 32 містах. У Болгарії – в 30 державних гімназіях. В Англії – викладалось у 28 містах. В Італії, наприклад, у комунальних школах Мілану, Болоньї, Кремені, в 6-ти морських інститутах та ін. У Китаї есперантський рух по школах зростає. Декретовано факультативне викладання есперанто в школах. У Голландії навчають мови есперанто 250 педагогів у 95 містах. У Японії під натиском суспільно-політичних кіл

парламент видав закон 15 лютого 1922 р. про викладання есперанто в школах» [3, с. 9].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, освітньо-просвітницька діяльність есперантистів у різноманітних організаційних формах (есперанто-курси, гуртки, лекції, доповіді, консультації школи, технікуми, вищі навчальні заклади та інші педагогічні форми), мала за мету, насамперед – повсюдне поширення есперанто як засобу міжнародного зв'язку.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Подальшого вивчення потребують соціально-педагогічні засади розвитку есперанто-руху як соціально-культурного, інтерлінгвістичного феномену минулого та сучасності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Изгур И. За всеобщий русско-эсперантский словарь! / И. Изгур, В. Эльсудо // *Международный язык*. – 1929. – № 1. – С. 19–24.
2. Изгур І. Всесвітня мова Есперанто й школа / І. Изгур. – М. – Харків (Кременчук): Вид. «Нова Епоха» при ЦК СЕРК. Український сектор, 1926. – 32 с.
3. Королевич А. И. Книга об эсперанто / А. И. Королевич. – К. : Наукова думка, 1989. – 254 с.
4. От Инструкторской Секции СЭСС // *Бюллетень Центрального Комитета Союза Эсперантистов Советских Стран (СЭСС)*. – 1924. – № 1. – С. 4–6.
5. Полное собрание законов Российской Империи. Собрание Третье. В 33 т. – СПб., 1909. – Т. 26. – Отд. 1. – С. 1208.
6. Сухомлинська О. В. З історії Інтернаціоналу працівників освіти // *Український історичний журнал*. – 1986. – № 8. – С. 58–66.
7. Устав общества «Эсперо». – СПб, 1900. – 26 с.

REFERENCES

1. Yzghur, Y. (1929). *Za vseobshchyi russko-эсперантский slovar!*. [The universal Russian-Esperanto dictionary!]. Moscow.
2. *Ynstruktorskaia Sektsyia SЭSS* (1924). [The instructor Section of SESS]. Moscow.
3. Izghur, I. (1926). *Vsesvitnia mova Esperanto i shkola*. [The world language of Esperanto and the school]. Moscow.
4. Korolevych, A. Y. (1989). *Knyha ob esperanto*. [Book about Esperanto]. Kyiv.
5. *Ot Ynstruktorskoj Sektsyy SESS* (1924). [From the Instructor's Section of SESS]. Moscow.
6. Sukhomlynska, O. V. (1986). *Z istorii Internatsionalu pratsivnykiv osvity*. [From the history of international educators]. Kyiv.
7. *Ustav obshchestva «Эсперо»* (1900). [The company's Charter «Espero»]. SanktPeterburg.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КЛИМЕНКО Юлія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: розвиток есперанто-руху в Україні (кінець XIX – 30-ті рр. XX ст.).

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KLIMENKO Julia Anatoliivna – Ph.D., associate professor Department of Social Education and Social Work Uman State Pedagogical University named Paul Tychyne.

Circle of research interests: the development of the Esperanto movement in Ukraine (end of XIX – 30-ies of XX century).

УДК 811.111

НЕЧЕПОРУК Яна Сергіївна –

кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри іноземних мов
Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету
e-mail: yana_babich@ukr.net

**ПОЗИТИВНІ І НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЛЬОТНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В умовах стрімкої євроінтеграції Україна має переймати досвід країн, які успішно показують результати у сфері освіти і науки. Сучасне інформаційне суспільство тісно пов'язане з процесом інформатизації освіти. До того ж ефективність сучасного навчального процесу слід базувати на індивідуалізації та самостійній роботі шляхом упровадження технологій дистанційного навчання. Зазначимо, що сучасні технології дозволяють використовувати майже необмежені можливості щодо акумуляції, збереження, обробки та передачі інформації на будь-якій відстані і будь-якого змісту та обсягу. Тому дистанційне навчання має на меті не лише надати можливість навчатись у тому чи тому навчальному закладі, безпосередньо не відвідуючи його, але й надати дистанційному студентові вільний доступ до усіх інформаційних ресурсів, які необхідні для ефективного й якісного опанування тієї чи тієї спеціальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Останнім часом проблеми дистанційного навчання приділяється велика увага в науковій літературі. Дистанційна система навчання знаходиться в центрі уваги наукових кіл і сучасні тенденції свідчать про подальшу активізацію досліджень у цій сфері.

Зокрема, теоретичними, методологічними та методичними

проблемами дистанційного навчання займалися такі науковці, як В. Кухаренко, С. Вітвицька, В. Ясулайтіс, Е. Полат, А. В. Петров, О. Тищенко та багато інших. До розвитку наукових досліджень проблем дистанційного навчання слід також додати доробки таких вітчизняних та іноземних учених як А. А. Андреева, В. Ю. Бикова, Є. В. Долинського, Н. О. Думанського, М. І. Жалдак, Р. П. Іващенко, О. В. Кареліна, В. Г. Кременя, В. В. Осадчого, Н. Г. Рибалко, О. В. Рибалко, Л. М. Романишина, В. М. Сиротенко, С. О. Сисоєвої, П. В. Стефаненко, В. П. Тихомирова, А. В. Хуторського та ін.

Мета статті полягає в розкритті поняття дистанційного навчання, визначення переваг та недоліків при застосуванні дистанційної форми навчання в льотних навчальних закладах під час вивчення англійської мови професійного спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дистанційне навчання – це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію викладачів та студентів на різних етапах навчання і самостійну роботу з матеріалами інформаційної мережі [1].

Поняття «дистанційне навчання» вперше було сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен з цих авторів підкреслював окремий аспект цього методу. Та лише Д. Кіган зробив